

ACC. N:R. M. 6609:1-20.
Landskap: Småland Upptecknat av: Vilhelm Karlsson
Härad: Kinneröd Adress: Järnv. gat. 21, Mörsta
Socken: Vederslöv Berättat av: Johanna Petersson
Uppteckningsår: 1940. Född år 1872 i Vederslöv

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Åtgång

(L. U. F. 31.)

ACC. N:R. M. 6609:1.
Landskap: Småland Upptecknat av: Viktor Karlsson
Härad: Kinnared Adress: Järnvägsgr. 21, Alensta
Socken: Vederslöv Berättat av: Johanna Pettersson
Uppteckningsår: 1940 Född år: 1892 Vederslöv.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Årsgång.

B. U. F. 31

Äldre personer berättat, att det förr
var sed att gå årsgång i Vederslöv. Årsgång-
en skedde julaften och natten till juldagen. Up-
tecknaren av detta har talat vid många
äldre personer i socknen och deras upp-
gifter om seden är i stort sett samstäm-
miga.

Och som helst kunde inte gå årsgång,
åtminstone inte med det resultat som
änsjats. För det första fördrades det djär-
va och ofärskräpka personer för en deg-
ligt vandring. Ty man trodde att många
föroar leurode på vägen. Desputat var

Skriv endast på denna sida!

Landskap: Småland

ACC. NR.

M 6609: 2Härad: KinnaredSocken: VadestövaUppteckningsår: 1940

Upptecknat av:

Adress:

Berättat av:

Född år

Pelkelia KarlssonJärnvägs. 21, AlvestaJohanne Pettersen1871, VadestövaLUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Det så, att det förbergades icke uppen-
barade sig för alla, även om alla förskrif-
ter iakttagas. Bär på detta berodde virste man
inte, men det berättas om två män från
Vadestöva, som en julnatt gingo ärosgår, att
den ene såg allting som skulle hända
under det kommande året men att den
andre inte fick se någonting alls. I regel
var det dock så att ärosgången helst för-
togs av en ensam person utan sällskap. En
av förutspåningarna för att ärosgången skulle
lyckas, var att det inte yttrades ett en-
da ord under vandringen. Var det så att
man sade något uppkörde genast förmä-

ACC. N.R. M. 6609:3 3
Landskap: Småland
Härad: Kinnared
Socken: Pederslöv
Uppteckningsår: 1940
Upptecknat av: Nichelm Karlsson
Adress: Järnvägsq. 21, Alvesta
Berättat av: Johanna Petersson
Född år 1842 i Pederslöv

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

gon att "se i synne".

Den som skulle gå äragång måste all-
tifrån julaftens morgon tåga och fasta. Sade
han ett enda ord eller åt någonting hade
man inga utsikter att lyckas.

I Pederslöv berättas om en man som hette
Jonas i Tatt, som brukade gå äragång. Han
badde ensam i sin stuga, var sällskaplig
och språkssam i vanliga fall, men varje jul-
aften gick det inte att få ett ord ur honom
och lå saiken åt honom eller drack. Gubben
var inget särskild skelbarn precis, var-
se framgick att det inte behövde vara
religiöst sinnade människor, som gick

Skriv endast på denna sida!

4.

ACC. N:o M. 6609 : 4

Landskap: Småland Upptecknat av: Nikodem Karlsson
 Härad: Kanvsåld Adress: Järnåggsg. 2, Alavito
 Socken: Induslöv Berättat av: Johanna Petersson
 Uppteckningsår: 1940 Född år 1892 i Induslöv.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

örsgång. Någon berättas om Janas att han en dag när han besökte Induslövs kyrkogård, med sin kapp slag till en döds-skalle, som dödsgrävarna fått upp vid grävandet av en grav, och sade: "Mäntra dö has vetit möe djävölskap i dö kust." Med den tidens vidskepliga föreställningar i tankarna, förstärker man, att det förrades en särskilt oförskräckt person till att utföra en sådan handling.

Örsgångaren skulle ge sig i väg från hemmet i så god tid att han nådde fram till församlingens kyrka innan midnatt, detta för att slippa att närvara vid de dödas jul.

ACC. N:R. M. 6609:5. 5

Landskap: Småland Upptecknat av: Nikolaus Karlsson
 Härad: Kiernabald Adress: Järnvägg. 21, Alunda
 Socken: Beduståsa Berättat av: Johannes Petersson
 Uppteckningsår: 1940 Född år 1892 i Beduståsa

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

att, som började precis vid 12-slaget.
 Innan årsångaren besökte kyrkan måste
 hon uppsöka en plats där fyra vägar
 utgick, en åt nordväst, väderstreck 1.
 Beduståsa söka fanns inget sådant
 vägskeäl, varför årsångaren ifråga sökte
 måste gå till grannförsamlingen Skatr-
 stön för att finna ett sådant. hidskeäl
 i nämnda församling gick fyra vägar ut,
 en åt nordost, en mot Kalasvik, en
 mot Åsland och en mot Årskult.
 Hic besökt vid vägkorsningen skulle
 årsångaren läsa vissa formulär. Vilka
 ord som då användes är inte känt, då

ACC. N:R. M. 6609 6. 6.

Landskap: Småland Upptecknat av: Viktor Karlsson
 Härad: Kinnared Adress: Jönvägsg. 21, Alvesta
 Socken: Trellelön Berättat av: Jakob P. Persson
 Uppteckningsår: 1940 Född år 1872 Trellelön

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Ärsängaren aldrig för den oinbilde gyppe
 de något där om. Under utfärden till väg-
 skäl och kyrka skulle ärsängaren så my-
 ket som möjligt undvika att se sig om-
 bring. Han skulle inte se mat stugarna
 på var hörd julbrasan brann. Brasan
 som ingen fick röra vare sig med hand
 eller tång förän husfalket kommit
 från julabben, då man i askan kan se
 vad det kommande året skall bära i sitt
 sköte.

När ärsängaren omsider nådde fram
 till kyrkan skulle han gå sju gånger
 runt omkring kenne. För varje gång

Landskap: Småland

Härad: Kinnared

Socken: Vredslöv

Uppteckningsår: 1940

ACC. N:R

M. 6609:7

7

Upptecknat av:

Stenholm Karlsson

Adress:

Järnvägsq. 21, Alvesta

Berättat av:

Johanna Pettersson

Född år

1872 i Vredslöv.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

han passerade kyrkdörren skulle han blä-
sa i nyckelhålet. Det riktigt smäll-
kallt, så måste hanakta sig, så att inte
löprens fräso fast vid länens järn.
Under sin vandring runt kyrkan skul-
le han läsa vissa böcker. Kom han så
sent att de lades julatta börjat fick
han se denna, om han tittade in genom
nyckelhålet. Då såg han även de per-
soner i församlingen som under året skulle
avlidit. Årsringaren hade vissa försiktig-
hetsmätt att iakttaga för att skydda sig
mot andarna inne i kyrkan. Det
så att någon kom ut och tog tag i

Skriv endast på denna sida!

Landskap: Småland

Härad: Kinnared

Socken: Aduståv

Uppteckningsår: 1940

ACC. N:R.

M 6609 : 8.

Upptecknat av:

Erik Karlsson

Adress:

Järnvägsq. 21, Alvesta

Berättat av:

Jakob Eriksson

Född år

1872, Aduståv

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ärsgångarens yttre klädn, på måste han varit
brido av sig durs och sålunda skydd
sig själa. För övrigt har alltid ärsgång-
aren pådastäl med sig, vilket skyddade
för mycket ont.

När ärsgångaren fullbordat sin själ
vara omkring kyrkan, öppnades hans
ögon för det som annars ligger förbor-
gat för människan. Han kunde se i
synen, som det hette. Först gjorde han
sina iakttagelser på kyrkogården. Där
han sparsamt med nyuppkastade gra-
var skulle det bli för dödsfall i verk-
nen under det kommande året; så g

ACC. N:R. M 6609:9 9
Landskap: Småland Upptecknat av: Petters Karlsson
Härad: Kinnared Adress: Järnvägsgr. 21, Alvesta
Socken: Keddeslöv Berättat av: Johanna Pettersson
Uppteckningsår: 1940 Född år 1882 i Keddeslöv

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

han läremat många griften öppnade skulle dödligheten bliva stor. Säg han stora öppna gemensamhetsgravor, då skulle krig eller pest kräva många offer under det är som stundade. På övriga gravor såg han flodrande ljus, men detta inbresserade inte årgångaren. Ljusen blottade ingenting av det som skulle hända i framtiden.

Årgångaren fick med lättnad vandra framåt vad han än måtte. Om han såg lifsförder eller skenande hästar komma rakt emot sig, fick han inte bli på vägen. Och det bekräftade han

ACC. N:R. M. 6609:10 10

Landskap: Småland Upptecknat av: Pilhelm Karlsson
 Härad: Kinnared Adress: Järnvägsq. 31, Alavsta
 Socken: Adelslän Berättat av: Johann Fiksson
 Uppteckningsår: 1940 Född år 1872 i Adelslän

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

inte heller. Ty han kunde gå rätt igenom
 snötande människor och åkdon utan
 att känna dem. Men det förvårades med
 att fortsatte rätt fram mot ett par
 skenande hästar med bagen efter sig. Det
 berättas, att det funnits årsångare
 som misstänkts, där för att de inte haft
 med sig att gå rätt fram mot ett
 dylikt möte. De har utropat något
 i förskräckelse eller sligit från vägen,
 och deras förmåga att skåda genom fram-
 tidens slöja har med en upphöj.

Men fruktad av årsångaren var
 dock glassen, ett feuktansvört på-

Skriv endast på denna sida!

ACC. N.R. M 6609 : 11. 11

Landskap: Småland Upptecknat av: Pärken Karlsson
 Härad: Kinnared Adress: Järnåggsg. 21 Alvesta
 Socken: Hedeslöv Berättat av: Johannes Persson
 Uppteckningsår: 1940 Född år 1872 i Hedeslöv

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

sen, fullt att skåda och grejmt i sina
 gärningar. När älsklingarna fick se detta
 adjur komma springande emot sig
 ryttade och ilsket, fick han inte för-
 lora fattningen. Han måste äga blink-
 ligen sätta benen i kars. Gjorde han in-
 te detta sprang glassen imellan benen
 på honom och spräckte upp honom
 i två delar. Älsklingarna fick se källan kö-
 ga något vid matet med glassen, ty sa-
 de han något så "öde" (dödade) det pruk-
 tade värda adjuret honom utan förber-
 munde.

Under den tid älsklingen varade upp-

Skriv endast på denna sida!

ACC. N.R. *M. 6609: 12* 12

Landskap: *Småland*
 Härad: *Kinnevald*
 Socken: *Hedeslöv*
 Uppteckningsår: *1940*

Upptecknat av: *Pickelius Karlsson*
 Adress: *Järnvägs g. 21, Alensta*
 Berättat av: *Johanna Petersson*
 Född år *1892* i *Hedeslöv*

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

kunde årgångarna liksom årets olika årstider. Han såg våren sommaren, hösten och vintern. Han såg om åringen skulle bli god eller inte. Stundade ett gått in såg han såd med fyllda sk på åkrarna och långt och prädigt gräs i ångarna. Stundade missväxt vara synarna av annat slag. Så lunda berättas det att en årgångare i Hedeslöv 1864, såg att 1868 skulle bli ett missväxtår. Han såg bränbrända åkrar och ångor, hur människorna fingo vandra lång väg för att hämta vatten, smeden alla brannar och källor i bygden ville tina. Han såg allsvult.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 6609:13

18

Landskap:

Småland

Upptecknat av:

Petrus Karlsson

Härad:

Kinnevald

Adress:

Färnvägg 2, Alenst.

Socken:

Peterslöv

Berättat av:

Johanna Petrusson

Uppteckningsår:

1940

Född år

1872 i Peterslöv

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

na, magra kreatur och hungriga barn och mycket annat som följer ett missvärtår i spåren.

Ofta när åsgångaren vandrade fram i den heliga natten mätte han en likförd. I regel kände han alla familjerna i hela socknen. Han såg hem av familjemedlemmarna som fattades och visste pålunda det var i det hemmet som under året skulle "falla i fraa". Heland såg han by-folket oroligt i någon gård där någon dött och här man sång ut liket som det hette. Visare kunde åsgångaren gå fram till fönstret i gårdarna och se

Skriv endast på denna sida!

14

ACC. N.R. M 6609:14

Landskap: Småland Upptecknat av: Pelleus Karlsten
 Härad: Kinnared Adress: Järnvägsst. El. Alvesta
 Socken: Hedeståv Berättat av: Johanne Pettersson
 Uppteckningsår: 1940 Född år 1872 i Hedeståv.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

in i det rum där gårdens folk höll till.
 De satt vanligtvis familjen omkring bor-
 det i rummet, men var det så att nå-
 gon av familjemedlemmarna skulle gå
 bort under året så satt han eller hon
 vid bordet utan huvud.

Men årsgångaren sködade även glada
 syner. Han måtte sjungande bröllopståg
 med musikanter och förridare i spetsen
 och han måtte unga par, som gingo i
 armbrak med varandra. Han visste sedan
 att de två under det kommande året
 skulle bärja ett sällskap eller "prata
 må varandra", som det hette när två unga

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M. 6609-15
Landskap: Sonäland Upptecknat av: Nikolus Karlsson
Härad: Kinnnevald Adress: Järnvägsq. 21, Alvesta
Socken: Hedeclöva Berättat av: Johann Pettersson
Uppteckningsår: 1940 Född år 1842 Hedeclöva

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

bestämt sig för varandra. Tramp på net-
ten kunde årsängaren möta personer
som han visste länge varit döda. De
hade sedan de dödas julatta bevisats
besäkt de gördar och hem, där de en gång
levat och utfört sin gärning. Det var
därför sed i bygden, att man skulle sät-
ta ut mat till de döda, så att de släppe
att gå omkring och spöka i hemmen.
Så sent som på 1890-talet bibehålls
stundom sedan att sätta ut mat till
de döda.

Årsängaren vandrade från görd till
görd, från hem till hem och överallt såg

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M. 6609:16 16

Landskap: Småland Upptecknat av: Nicholas Karlsson
 Härad: Kinnared Adress: Järnåsg. 21, Alvesta
 Socken: Edsleslöv Berättat av: Johanna Persson
 Uppteckningsår: 1940 Född år: 1872 Edsleslöv

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Han var som skulle hända under det kommande året. Ibland hände att han kunde senare på det kommande året avsläja som som begitt, det eller det bräddet eller tjurstreckat inam för samlingen. Ty på sin vandring mötte han även ogärningarna. Sålunda berättas det från Edsleslöv att en ärgångare där såg huru en tarpas kom knagande med en stor sack säd på ryggen. Han kom från en bondgård och senare fick man veta att tarpasen nattetid stal säd i bondgårderna.

Om ärgångarna just skulle så nu-

Skriv endast på denna sida!

ACC. N.R. M. 6609:17 17

Landskap: Småland, Upptecknat av: Pekka Karlsson
 Härad: Kinnared, Adress: Järnvägg 21, Alvesta
 Socken: Industriär Berättat av: Johanna Petersson
 Uppteckningsår: 1940 Född år 1872 Industriär

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

det det kommande året, så säg han ingen-
 ting av den del av året, som inträffa-
 do efter det att dödsfallet hade skett.
 Redan vid besäket vid kyrkan fick
 ärosgångaren vissa förbud, om han skul-
 le dö under det kommande året. Det
 berättas om en sådan ärosgångare, att
 han när han blåste i kyrkordrens nyp-
 kelhöl höjde något, som tydde på att
 det skulle ske en förändring med ko-
 nen innan nästa år gott till ända. Och
 under sin vandring senare säg han
 bara vintern väder och sommaren.
 Men när han nådde fram till sitt

Skriv endast på denna sida!

ACC. N.R. M. 6609:18 18

Landskap: Småland Upptecknat av: Vilhelm Karlsson
 Härad: Kinnared Adress: Jämvägs 21, Alvesta
 Socken: Skudslöv Berättat av: Johanna Petersson
 Uppteckningsår: 1940 Född år: 1892 Skudslöv.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

hem, såg han en svart pisto stå på si-
 na bänkar utanför stugudörren och om-
 kring dem alla byborna, svartklädda
 och hästivliga. Årsängaren såg hur
 hans hustru och barn gråta, men han
 sjölv syntes inte till. Men han förstod,
 att det var han sjölv, som låg i den svär-
 ta, kinnröksförgad kisten. Årst efter, vid
 den tiden när sommaren var slut och
 kisten skulle börja, dag årsängaren,
 berättas det. Alltifrån det han gått
 årsäng till han dag hade han varit
 lysh och sluten, men sin syn hade han
 inte talat om för anförvakterna förr

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M. 6609:19 19

Landskap: Småland Upptecknat av: Petroleum Karlsson
 Härad: Kinnared Adress: Järnvägs 21, Alvesta
 Socken: Vederslöv Berättat av: Johanna Petersson
 Uppteckningsår: 1940 Född år: 1898 Vederslöv.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

än slutet nalkades.

Stelt naturligt är det numera inga
 i Vederslöv, som försöker att gå ärsäng
 och upptecknarens sagesman berättar, att
 den sista ärsängaren dag före detta se-
 kels ingång. En del äldre, som ännu
 tro på det gamla, påstå att det beror
 på att den nya tiden man inte har mod
 nog, att julnatten ge sig ut på vand-
 ring bland de dödas andar och mystis-
 ka och farliga väsen.

Ärsängen hade till en gång att för
 den som önskade se i framtiden, möjlig-
 gärs detta. Någon annan benämning

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M. 6609:20. 20

Landskap: Småland Upptecknat av: Nikolaus Karlsson
 Härad: Kinnared Adress: Järnvägg. 21, Alsterå
 Socken: Kedultor Berättat av: Johanna Pettersson
 Uppteckningsår: 1940 Född år 1872 i Kedultor

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

än årsgång, fanns inte på i prägenvarande
 vandring. Den s. k. gläsoen, som var
 mest fräktad av alla våren årsgångarna
 måtte, var inte känd i något annat
 sammanhang. Men under sin vandring
 kunde han möta andra underliga ting
 såsom lyktgubbar, gaster, hander med
 eldsflamma i gapet, m. fl. sådana mys-
 tiska väsen som man på den tiden
 trodde att man ofta sågode ut för.
 Mot alla dessa väsen kände sig års-
 gångaren skyddad av vådastället. Han
 han alltid bar med sig och som på den
 tiden spelade en stor roll i allmogens liv.

Skriv endast på denna sida!